

۱۰

العلیہ السلام

امام رضا

الکوی زندگی

حبیب اللہ احمدی

سخنی با امام رضا

سلام بر تو فرزند فاطمه که آرامش و لنگرگاه مشرق زمین می‌باشی؛ تو که با هجرت تاریخی خویش از غرب به سمت شرق طلوع نموده و شروق بی غروب پدیدار ساختی. فروغی همانند خورشید که نه خورشید بلکه هزاران خورشید در کف تو نهاده شده است.

سلام بر تو که «رضا» لقب یافتی زیرا که اندیشه و رفتار پسنديده‌ی خدا و رسول الله قرار گرفت. تو که عالم آل محمد بر هر پنهان و آشکار آگاهی. همان عالم آل محمد که صادق آل محمد آرزوی دیدار تو را نمود. امام مهربان، که همواره و هر لحظه چشمان عاشقان را نوازش می‌کنی و دل‌ها را آرامش می‌بخشی و حاجت‌ها را روا می‌سازی. اما رؤوف که با دم مسیحایی بیماران را شفا می‌بخشی که مسیح نیز کرامتش از کرامت توست. امام رؤوف که تو سرچشمه کوثر رسول الله می‌باشی زیرا که از دامن کوثر رسول الله فاطمه پدیدار شده‌ای. امام مظلوم که بر مظلومیت تو فرشتگان آسمان و زمین گریستند. امام صبور که با پایداری ستمگران عباسی را رسوا ساختی و نقاب نفاق را از چهره کویه مستکبران افکندی. امام فرزندگان و راست قامتان که قد برافراشتن برابر ستمگران را به همگان آموختی.

سلام بر پاره تن نجمه خاتون که از مغرب زمین (افریقا) دامن گسترد و خورشید ولایت و عالم تاب را بر دامن نهاد. تو پاره تن رسول الله هستی که در مشرق زمین آرمیده‌ای تو پاره تن علی و فاطمه هستی که این گونه بوی فاطمه می‌دهی. تو دل‌بند موسی کاظمی که در حق تو فرمود پدرت فدای تو باد. تو که همنام امیر المؤمنین «علی» می‌باشی. امام غریب که دور از خویشان و جواد خود در دیار غربت چهره خورشید سبزینه را در پرده خاک مشرق زمین به نقاب کشیدی. امام غریب که تنها از ستم زهر سوختی و بر اندیشه جهانیان پرتو انداختی تو که پناهگاه آهوان صحرا، ماهیان دریا و پرندگان هوا می‌باشی. اینک ما را چه در دسترن است که به پیشگاه تو تقدیم نماییم. شاید تنها یک جمله اظهار محبت و علاقه، همین و بس که به پیشگاه عرشی تو تقدیم شود و بهانه گردد تا به فضل و کرم تو امیدوار شویم.

سلام بر روح عرشی تو و سلام بر بارگاه ملکوتی تو و سلام بر رهروان سوی تو و سلام بر زائران کوی تو سلام بر پویندگان راه تو سلام بر فرشتگان حرم تو سلام بر کبوتران حرم تو سلام بر شیعیان و پیروان تو، هم آنان که به سوی مزار تو پر می‌گشایند و برای آشنا شدن با اندیشه و رفتار تو کتاب «امام رضا الکوی زندگی» را برمی‌گزینند.

سرشناسه: احمدی. حبیب الله. ۱۳۳۶
 عنوان و نام پدید آور: امام رضا (ع) الگوی زندگی / حبیب الله احمدی
 مشخصات نشر: قم. فاطیما. ۱۳۸۸
 مشخصات ظاهری: ۳۱۶ ص
 شابک: ۹۷۸۹۶۴۲۶۲۳۰۲۱
 وضعیت فهرست نویسی: فیفا
 موضوع: علی بن موسی (ع). امام هشتم. ۱۵۳-۲۰۳ ق
 رده بندی کنگره: ۴۷/الف ۳/الف ۸/۱۳۸۸
 رده بندی دیویی: ۲۹۷/۹۵۷
 شماره کتابشناسی ملی: ۳۲۳۲۱۷۱

امام رضا (ع) الگوی زندگی

نویسنده: حبیب الله احمدی
 ناشر: انتشارات فاطیما
 نوبت چاپ: اول
 شمارگان: ۲۰۰۰
 تاریخ انتشار: ۱۳۸۸
 شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۶۲۳-۰۲-۱
 ISBN: 978-964-2623-02-1
 مرکز پخش: قم - تلفکس: ۰۲۵۱+۲۹۳۲۶۶۰
 Email: Fatimapublisher@yahoo.com

کلیه حقوق برای ناشر
 محفوظ می باشد.

فهرست مطالب

۱۱	پیشگفتار
۱۱	تحلیل سیره عترت
۱۲	چهره‌های دوسویه
۱۳	چرا سیره نگاری؟
۱۶	ویژگی‌های این نوشتار
۱۹	بخش اول: سیری در زندگی امام رضا علیه السلام
۱۹	خورشید ولایت
۲۱	تبار
۲۵	ترایت
۲۷	برخی از آداب بعد از زایمان
۲۸	نام و نشان
۲۹	القاب
۳۰	رضا
۳۱	مأمون و لقب «رضا»
۳۳	همسران و فرزندان
۳۶	شهادت امام رضا علیه السلام
۳۷	سبب شهادت امام رضا علیه السلام
۳۸	پیش‌گویی‌ها
۴۰	حرکت از مدینه
۴۴	تاریخ‌نگاری بی چراغ
۴۵	ویژگی‌های قائل امام رضا علیه السلام

۴۷		اقدام‌های بعد از شهادت
۵۱		دفن امام علیه السلام
۵۲		زیارت امام رضا علیه السلام
۶۳		■ بخش دوم: برخی فضایل امام رضا علیه السلام
۶۳		اعتراف‌ها
۶۸		عالم آل محمد علیه السلام
۷۲		زهد
۷۳		پرستش و عبادت
۷۵		قرآن نردبان ترقی
۷۷		امام مهربان
۷۹		امام غریب
۸۱		اتفاق
۸۳		تواضع
۸۵		روزه‌داری
۸۶		پیراهن بابرکت
۸۹		امام مُلک، امام ملکوت
۹۲		ضامن آهو
۹۴		سخاوت
۹۷		ادب و آداب
۱۰۱		■ بخش سوم: امام رضا علیه السلام و آموزه‌های عرشی
۱۰۱		کاسه داغ‌تر از آتش!
۱۰۴		پی‌آمد فراموشی خدا
۱۰۷		زهد فروشی!
۱۱۱		سه ایستگاه خطر
۱۱۲		خطر غرور
۱۱۳		چهار گروه رستگار
۱۱۵		ارزش نَسَب و تبار

۱۱۸.....	ادعای سیادت.....
۱۲۰.....	رنگ لباس.....
۱۲۴.....	لباس مشکى.....
۱۲۷.....	لباس سبز شعار سادات؟!.....
۱۲۹.....	انسان‌هاى برتر.....
۱۳۱.....	روان کاوى.....
۱۳۲.....	فرهنگ آفرينان.....
۱۳۴.....	ياران اهل بيت (ع).....
۱۳۸.....	ستایش اهل بيت (ع).....
۱۴۵.....	منصب امامت.....
۱۴۶.....	گزینش امام.....
۱۴۷.....	امامت منصب الهى.....
۱۵۰.....	مردم و رهبرى.....
۱۵۱.....	سلطه.....
۱۵۲.....	مردم‌سالارى.....
۱۵۵.....	امام رضا (ع) و منصب امامت.....
۱۵۷.....	شایستگی‌ها.....
۱۶۱.....	مسئولیت‌هاى امام.....
۱۶۵.....	رابطه امام و امت.....
۱۶۶.....	حسین (ع)، شهيد همیشه جاويد.....
۱۶۹.....	اسرار حج.....
۱۷۰.....	حج آغازى ديگر.....
۱۷۱.....	غسل احرام.....
۱۷۲.....	اسرار احرام.....
۱۷۲.....	طواف كعبه.....
۱۷۳.....	چرا كعبه قبله قرار گرفته است؟.....
۱۷۴.....	اسرار عمره.....
۱۷۵.....	اسرار زيارت رسول الله (ص).....
۱۷۷.....	■ بخش چهارم: امام رضا (ع) و جريان‌هاى اجتماعى.....

۱۷۷	ویژگی های دوران امام رضا علیه السلام
۱۷۹	دوران خاموش!
۱۸۲	فرصتی دیگر!
۱۸۴	گذری بر تاریخ هارون
۱۸۶	دوران سلطه
۱۸۸	تاریخ امین
۱۸۹	علی بن عیسی، فضل بن ربیع
۱۹۰	مأمون
۱۹۱	پی آمد عزل مأمون
۱۹۲	تصمیم مأمون
۱۹۳	عمرو عاص مأمون!
۱۹۵	نبرد امین با مأمون
۲۰۰	طاهر بن حسین
۲۰۱	هرثمه
۲۰۴	پی آمدهای سقوط بغداد
۲۰۶	زمینه های تبعید امام رضا علیه السلام
۲۰۷	الف: آشفتنگی اجتماعی
۲۱۲	ب: موقعیت اجتماعی امام رضا علیه السلام
۲۱۷	ج: قیام ها
۲۱۹	ابوالفرج اصفهانی و علویون
۲۲۳	محمد بن جعفر
۲۲۵	قیام ابن طباطبا
۲۲۷	هدف قیام ابن طباطبا
۲۲۹	ابوالسرایا
۲۳۰	دست آورد قیام ابن طباطبا
۲۳۲	فرجام ابوالسرایا
۲۳۷	مأمون و خطر تشکل همسوی اهل بیت علیه السلام
۲۳۸	مأمون را بهتر بشناسیم
۲۴۱	احضار امام رضا علیه السلام
۲۴۴	حرکت امام رضا علیه السلام *

۲۴۵	امام رضا علیه السلام چگونه حرکت کرد؟
۲۴۸	مسیر عبور امام رضا علیه السلام
۲۵۱	سفر پر ماجرا
۲۵۴	نیشابور
۲۵۸	امام رضا علیه السلام در مرو
۲۵۹	هشام بن ابراهیم کیست؟
۲۶۱	واگذاری خلافت!
۲۶۴	تحمل ولایت عهدی!
۲۶۵	مجلس بیعت
۲۶۷	اعلان ولایت عهدی
۲۶۹	اهداف مأمون
۲۷۶	عهدنامه
۲۷۹	تأمین اهداف
۲۸۰	عباسیان و ولایت عهدی
۲۸۲	شکوه عترت
۲۸۴	دامن عترت
۲۸۴	باران کرامت
۲۸۸	نماز عید
۲۹۰	آسیب‌پذیری تشکل همسوا
۲۹۳	مناظره‌ها
۲۹۴	همایش ادیان
۲۹۹	توطئه فضل
۳۰۲	حمام سرخس!
۳۰۷	خطر امام رضا علیه السلام بر حکومت مأمون
۳۰۸	تصمیم نهایی
۳۰۹	خطر نفاق!
۳۱۱	نگاهی بر آنچه گذشت
۳۱۳	گزیده منابع

پیشگفتار

تحلیل سیره عترت

عترت همتای قرآن است که رسول الله ﷺ به عنوان یادگار از خویش به جا نهاده است. همان گونه که قرآن در هر زمان نیاز به تفسیر و تحلیل جدید و صحیح و به روز دارد تا از این سفره گسترده با نعمت‌های رنگارنگ الهی همگان بهره‌مند شوند. اندیشه و رفتار عترت نیز همانند قرآن نیاز به تحقیق و تحلیل در هر زمان دارد؛ تا فضایل و برتری‌های عترت هماره مستند و مبرهن و شفاف گردد تا جامعه بتواند آنان را الگوی خویش برگزیند.

از این رو ابعاد زندگی عترت باید در سطوح مختلف، کودکان و نوجوانان و میان‌سالان و بزرگسالان مورد نگر قرار گیرد، تا همگان به فراخور سطح دانش و درک خویش از این خرمین فضایل بهره گیرند. بدون آگاهی از اندیشه و رفتار عترت الگوپذیری دیگران از آنان ممکن نخواهد بود. بدین خاطر باید ویژگی‌های عترت رسول الله ﷺ به صورت عمیق پژوهش شود، و به صورت روان و رسا

در فکرس و دسترس همگان قرار گیرد، تا زمینه پیشوایی و رهبری عترت فراهم گردد. در این صورت است که راه پیروی از آنان برای دیگران هموار می گردد.

چهره‌های دوسویه

اهل بیت علیهم السلام که انسان‌هایی ملکوتی‌اند، همانند پیامبران افرادی دوسویه می‌باشند؛ هم بشرند و هم ملکوتی. به همین خاطر می‌توانند اسوه باشند. اگر پیامبر فرشته بود، قابل الگو پذیری نبود، و لو جعلناه ملکاً لجعلناه بشراً و لبسنا علیهم ما یلبسون.^۱ «اگر پیامبر را از فرشتگان برمی‌گزیدیم می‌بایست آن را انسان قرار می‌دادیم و بر اندام آنان (پیامبران) همان لباس‌هایی که مردم می‌پوشند می‌پوشاندیم».

پیامبر الگوی انسان‌ها باید از سنخ خود انسان باشد، قل إنما أنا بشر مثلكم. «من همانند شما بشر هستم.» این یک سوی پیامبر. سوی دیگر پیامبر ملکوتی بودن وی است. اگر ملکوتی نباشد توان راهبری نخواهد داشت. اگر همانند دیگر در گِل نشسته باشد توان حرکت نه برای خود و نه برای دیگران نخواهد داشت. بدین سان چهره دیگر رسول الله صلی الله علیه و آله را آیه معرفی می‌کند: یوحی الی من بشر هستم. لیکن نه همانند دیگران بلکه بشری آن سویی و ملکوتی، آن هم تا آن حد از ملکوتی که شایسته ارتباط با خدا و گرفتن پیام وحی را دارم.

بدین سان در اسوه بودن، پیامبر باید در حد بشری هم‌پای دیگران باشد. باید از فطرت و طبیعت بشری همسان دیگر انسان‌ها باشد. و

۱. انعام، ۹.

۲. کهف، ۱۱۰.

باید چهره ملکوتی داشته باشد تا توان حرکت کردن و حرکت دادن را داشته باشد.

شاخص‌های عترت نیز چهره‌های دوسویه باید باشند هم چهره بشری و از میان خود انسان باشند و هم چهره ملکوتی و آن سویی که بتوانند راهبری نمایند. به همین خاطر در معرفی عترت نیز باید از افراط و تفریط‌ها دوری گزید. نه آنان برتر از نژاد و تبار انسانند که الگو قرار نگیرند و نه در ملکوتی بودن، موجودی فراتر از الگوگیری بوده که غلو در حق آنان روا باشد. و نه انسان معمولی‌اند، بلکه انسان‌هایی با یک چهره بشری و خاکی و چهره دیگر ملکوتی و پاک. این راه اعتدال و به دور از افراط و تفریط است؛ انسانی پاک که الگوی دیگری است، یطهر کم تطهیراً.^۲

چرا سیره نگاری؟

ابعاد سیره و زندگی عترت هنوز به راستی مورد تحقیق و تحلیل قرار نگرفته است. بسیاری از موضوعات شخصی و اجتماعی زندگی عترت نامعلوم‌ها و چراهایی را در ذهن‌ها برمی‌انگیزد. و این در حالی است که دشمنان اهل بیت علیهم‌السلام همواره در صدد شبهه افکنی در مورد فضایل، زندگی‌نامه و نیز موضع‌گیری‌های اجتماعی آنان بوده‌اند. اینان برخی از منابع و مصادر تحقیق را در این راستا محو و نابود ساخته‌اند. و بخشی دیگر را به لحاظ توان‌مندی اجتماعی و سیاسی که داشته‌اند اجازه انتشار آنها را نداده‌اند. افزون بر این که بسیاری را نیز در حد توانشان تحریف نموده‌اند.

در عین حال بحمدالله منابع و مصادر فراوانی در دسترس علاقه‌مندان و محققان قرار دارد. بدین خاطر میدان تحقیق در این راستا بس وسیع می‌باشد. و محققان ژرف‌نگر را همت می‌بایست تا در سیره پرترین شاخص‌ها بیش از پیش جولان دهند. و احیاناً بازگشایی برخی گره‌های کور را فراهم سازند. تا منابع و مصادر را روشن ساخته و برداشت‌های صحیح از آنان نموده و کز راهگی‌های تحریف را سامان دهی نموده و مجعولات و ساختگی‌ها را رسوا ساخته و شبهه افکنی‌ها را پاسخ دهند.

از جانب دیگر سیره شاخص‌های عترت به علت تفاوت زمان‌های گوناگون بسیار متفاوت است. امامان معصوم در حدود دو قرن و نیمی که در میان مردم زیستند، با حکومت‌ها و جریان‌های اجتماعی متفاوتی درگیر بودند. نیز خود همواره جریان ساز و فرصت ساز بوده‌اند و خود همواره در نقش‌های گوناگون و متفاوت. همانند ستیز آشکار با جریان‌ها و اقتدارهای سیاسی، مسالمت و مصالحه و پذیرش منصب‌های مهمی همانند ولایت عهدی ستمگران. پیش رفته‌اند.

سیره و موضع‌گیری آنان را بسیار متفاوت و چه بسا متضاد جلوه گر می‌نماید. به همین خاطر بایسته تحقیق و تحلیل می‌باشد که از این موضع‌گیری‌ها تحقیق صحیح و ژرف شکل گیرد. موضع‌گیری‌ها ساماندهی گردد که این تفاوت‌ها چگونه و بر چه اساس است؟ چرا یکی در برابر ستمگران اموی شمشیر آهیخته و دیگری در ظاهر بدون فریاد است. پیمان مصالحه امضا می‌نماید. و چرا یکی در قعر زندان‌های مخوف جان میسپارد و آن دیگری در

آغوش دربار ستم عباسیان قرار می‌گیرد و حتی منصب ولایت عهده‌ی
را پذیرا می‌شود؟

این نوع پرسمان‌ها در موضع‌گیری‌های اجتماعی و سیاسی امامان
به چشم می‌خورد افزون بر این در زندگی فردی آنان از این نوع
چرایی‌ها فراوان وجود دارد. چرا یکی زهر می‌نوشد و چرا آن
دیگری همسران متعدد انتخاب می‌نماید؟

ممکن است امروز قلم‌های تحقیق با دیروز متفاوت باشند این
تفاوت در دوجہت بسیار شفاف و آشکار است. امروز آن گونه
فشارهای سیاسی و اجتماعی از جانب جریان‌های اجتماعی وجود
ندارد. زیرا در اثر توان‌مندی تشکل همسوی عترت و اهل بیت علیهم‌السلام هیچ
گونه خطر و فشاری نه از جانب درون دینی و نه برون دینی وجود
ندارد.

و نیز امروز دسترسی به منابع تحقیق به صورت میراث مکتوب و
چه به صورت نرم افزاری بسیار سهل و آسان گشته است. اگر مطالعه
منابع در سابق به سختی دسترس حاصل می‌شد و به زحمت فراوان و
صرف وقت زیاد موضوعی بررسی می‌شد. اکنون به لحاظ انتشار
منابع میراث مکتوب و نیز اوج نهضت و جنبش نرم افزاری دسترسی
به منابع بسیار آسان می‌نماید.

و این در حالی است که شبهه افکنی در پیرامون زندگی عترت و
نیز موضع‌گیری‌های اجتماعی آنان به مراتب و به تناسب رشد ابزار
رسانه‌ای و سامانه‌های ارتباطات به مراتب از سابق بیشتر شده است.
امروز ینک شبهه افکن با تولید یک شبهه در کوتاه‌ترین مدت
می‌تواند از طریق رسانه‌ها شبهه خود را به گوش همه جهانیان برساند.

وجود این دو تفاوت امروز با دیروز و نیز فراهم شدن میدان وسیع شبهه افکنی از جانب دیگر مسئولیت محققان و قلم به دستان را فزونی می‌بخشد که باید در این راستا همت بیشتر نموده و با دسترسی به منابع و مصادر فراوان تحقیق‌های ژرف و روان‌تری و تحلیل‌های واقع‌گرا در این راستا قلم بزنند و گره‌های کور و نامعلوم‌ها را شفاف سازند.

شاید امروز همانند دیروز عذر پذیرفته نباشد که بسیاری از چراها در زندگی شخصی عترت و نیز اجتماعی آنان بدون پاسخ بماند. پژوهشگران امروز، در این راستا مسئولیت بزرگ‌تری بر دوش دارند که در این مسیر قدم‌های بلند و استوار برداشته تا ارائه زندگی شفاف از تمام ابعاد زندگی عترت فراهم گردد. امروز جامعه تشیع باید هم در حوزه میراث مکتوب - کتاب و مجله و ... - و هم در حوزه فرهنگ و هنر و هم در حوزه نرم‌افزاری به ساماندهی دست‌یازی کند تا هیچ گونه نقطه مبهم و سؤال بی‌پاسخی باقی نماند و زندگی عترت شفاف در مقابل دیدگاه همگان ترسیم شود، تا امکان الگوگیری برای همگان فراهم گردد، به نظر می‌رسد در این مسیر هنوز راه طولانی در پیش است.

ویژگی‌های این نوشتار

این نوشتار قدیمی بس کوچک در این مسیر بسیار طولانی می‌تواند باشد. در این نوشتار به سیره و زندگی شخص علی بن موسی علیه السلام پرداخته شده است. زندگی و جریان‌های اجتماعی زمین حضرت در حد توان مورد تحقیق و تحلیل قرار گرفته است. در این تحقیق شفاف

خواهد شد که پذیرش ولایت عهدی از جانب امام رضا علیه السلام در دربار مأمون نه به خاطر رویکرد مثبت مأمون به عترت است؛ زیرا که مأمون در سیاست و ستم به عترت، دست کم از معاویه ندارد و چه بسا در برخی موارد سیاست‌های مأمون در زمان خودش منحصر به فرد و از سیاست‌های معاویه نیز ممتاز باشد. به همین خاطر عداوت مأمون با عترت که از وی عفریتی مستکبر ساخته است، اگر بیشتر نباشد، هیچ گاه کمتر از معاویه نیست. این موضع‌گیری متفاوت از جانب علی بن موسی علیه السلام در راستای تفاوت سیاست‌ها و جریان‌های اجتماعی عباسیان و مأمون می‌باشد. در این نوشتار این تفاوت‌ها مورد نگر قرار گرفته است و موضع‌گیری‌های علی بن موسی علیه السلام در برابر جریان‌های اجتماعی در حد توان مورد تحقیق و بازنگری قرار گرفته است.

این نوشتار همانند نوشتارهای پیشین نگارنده، در چهار بخش تنظیم شده است. بخش اول زندگی‌نامه، بخش دوم برخی فضایل حضرت و در بخش سوم برخی آموزه‌های عرشی حضرت مورد نگر قرار گرفته است. عمده کتاب در بخش چهارم به بررسی جریان‌های اجتماعی زمان حضرت و موضع‌گیری‌های ایشان و رهبری شکل همسوی اهل بیت علیهم السلام پرداخته شده است. از این رو رواست که عزیزان خواننده با دقت کافی به ویژه بخش چهارم را مورد نگر قرار داده و نویسنده را از عنایت و منت نقد خویش محروم نسازند.